A. S. PUŞKIN

DAMA DE PICĂ

Dama de pică
Înseamnă duşmănie ascunsă.
Cea mai nouă carte pentru ghicit.

1

Iar pe vreme urâtă
Deseori
S-adunau;
Tot mizau
— Fie-le cu iertare!... —
De la cincizeci la o sută,
Lucru mare!
Berechet câştigau
Şi întruna cu creta notau.
Şi aşa, pe vreme urâtă,
Ispravă mare făceau.

Într-o seară, la ofiţerul Narumov din garda călare era joc de cărţi. Noaptea lungă de iarnă se scursese pe nesimţite; la cinci dimineaţa, jucătorii se aşezară să mănânce. Cei care câştigaseră mâncau cu poftă; ceilalţi şedeau cu gândul aiurea, în faţa farfuriilor goale. Dar se servi şampanie, convorbirea se învioră şi toţi luară parte la ea.

— Tu ce-ai făcut, Surin? întrebă gazda.

— Am pierdut, ca de obicei. Trebuie să mărturisesc că n-am noroc... Joc mirandole, nu mă înfierbânt, nimic nu mă face să-mi pierd capul, şi totuşi nu reuşesc să câştig!

— Şi nu te-a ispitit niciodată? N-ai pontat niciodată pe cartea câştigătoare?... Ai o voinţă uimitoare.

— Ce să mai spun de Hermann! vorbi unul din oaspeţi, arătând spre un tânăr genist. N-a luat cărţile în mână de când e, n-a tras niciodată vreun parol, şi cu toate astea stă cu noi până la ora cinci dimineaţa şi se uită cum jucăm!

— Jocul mă atrage grozav, răspunse Hermann, dar nu-s în stare să sacrific strictul necesar numai cu nădejdea de a dobândi un prisos.

— Hermann e neamţ şi e chibzuit, asta e! observă Tomski. Dar dacă pentru mine există un om de neînţeles, apoi e bunica mea, contesa Ana Fedotovna.

— Cum?! Ce?! strigară oaspeţii.

Tomski urmă:

— Nu pot pricepe cum se face că bunica mea nu pontează niciodată!

— Dar, spuse Narumov, de ce vă miră că o bătrână de optzeci de ani nu pontează?

— Va să zică, dumneavoastră nu ştiţi nimic despre ea?

— Nu, într-adevăr, nu ştim nimic!

— O, atunci ascultaţi!... Trebuie să ştiţi că acum vreo şaizeci de ani, bunica mea a fost la Paris şi se bucura de mare succes. Lumea alerga să

vadă *la Venus moscovite!* Richelieu îi făcea curte, şi bunica susține că el era gata-gata să se împuşte din pricina neînduplecării ei.

Pe vremea aceea, doamnele jucau faraon. Jucând o dată la curte cu ducele de Orleans, bunica a pierdut o sumă foarte importantă pe cuvânt de onoare. Cum ajunse acasă, în timp ce-şi dezlipea alunițele şi-şi desfăcea crinolina, îl anunță pe bunic că a pierdut la cărți şi-i porunci să achite datoria.

După câte mi-aduc aminte, răposatul meu bunic era un fel de administrator al bunicii. Se temea de ea ca de foc; totuşi, când auzi de pierderea aceea îngrozitoare îşi ieşi din fire, aduse catastifele cu socoteli şi-i dovedi că în şase luni cheltuiseră o jumătate de milion, că la Paris nu au nici satul de lângă Moscova, nici pe cel de lângă Saratov; şi refuză categoric să plătească datoria. Bunica îi trase o palmă şi se culcă singură, în semn că se supărase pe el.

În ziua următoare porunci să fie chemat soțul, nădăjduind că pedeapsa conjugală aplicată îşi va fi făcut efectul; dar îl găsi la fel de neînduplecat. Pentru prima oară în viață ajunsese să aibă cu el discuții şi explicații; voia să-l ruşineze, catadicsind să-l lămurească că o datorie nu se amestecă cu alta, şi că un prinț nu-i totuna cu un căruțaş. Degeaba însă, bunicul nu-i mai dădea ascultare. Nu, şi gata! Şi bunica nu ştia ce să mai facă.

Cunoştea îndeaproape un om remarcabil. De bună seamă că ați auzit despre contele de Saint-Germain [1], despre care se povestesc atâtea lucruri uimitoare. Ştiți, cred, că el se dădea drept jidovul rătăcitor, drept cel care găsise elixirul vieții, piatra filozofală şi altele. Lumea râdea de el ca de un şarlatan, iar Casanova, în *Memoriile* lui, spunea că e spion. Cu tot misterul care-l înconjura, Saint-Germain avea o înfățişare onorabilă şi era foarte : simpatic în societate. Bunică-mea îl mai iubeşte şi astăzi şi se supără dacă i se vorbeşte de el nerespectuos. Ea ştia că Saint-Germain dispune de sume mari de bani. Se hotărî să recurgă la el. Îi scrise un bilețel, rugându-l să vină la ea numaidecât.

Ciudatul bătrân veni îndată şi o găsi foarte nenorocită. Ea îi descrise în cele mai negre culori barbaria soțului şi îi spuse că-şi pune întreaga speranță în amabilitatea şi prietenia lui. Saint-Germain rămase pe gânduri.

— Aş putea să vă pun la dispoziție această sumă, însă ştiu că nu vă veți găsi liniştea până când nu mi-o veți înapoia, iar eu n-aş vrea să vă fac alte griji. Există un mijloc: vă puteți recâştiga banii.

— Dar, dragul meu conte, zise bunica, vă spun doar că nu mai avem bani deloc.

— Pentru asta nu e nevoie de bani, îi răspunse Saint-Germain. Binevoiți să-mi dați ascultare.

Apoi îi dezvălui o taină pentru care oricare din noi ar da foarte mult...

Tinerii jucători deveniră şi mai atenți. Tomski îşi aprinse pipa, trase fum şi urmă:

— În aceeaşi seară, bunica se înfățişă la Versailles, *au jeu de la reine*[2]. Ducele de Orléans ținea banca; bunica se scuză că nu a adus datoria, invocând drept justificare o mică istorioară, şi începu să ponteze contra lui. Alese trei cărți şi le puse una după alta; toate trei câştigară de la primul tur, şi bunica scăpă de toată datoria.

— O întâmplare! spuse unul din oaspeți.

— Basme! adăugă Hermann.

— Poate că au fost cărțile măsluite? interveni un al treilea.

---

[1] Aventurier, apărut în înalta societate pariziană în perioada anilor 1750 -l760; a cutreierat mai multe capitale europene; a murit în 1784.

[2] La jocul de cărți al reginei (fr.)

— Nu cred, răspunse grav Tomski.

— Cum se poate?! răspunse Narumov. Bunica ta ghiceşte trei cărți la rând şi tu încă n-ai învățat de la ea cabalistica asta?

— Pe dracu, răspunse Tomski. A avut patru fii, printre care şi tatăl meu. Toți patru erau jucători pătimaşi şi ea nu şi-a dezvăluit taina nici unuia, deşi nu le-ar fi stricat, după cum nu mi-ar fi stricat nici mie! Dar iată ce mi-a povestit unchiul meu, contele Ivan Ilici, dându-şi cuvântul de onoare că e adevărat. Răposatul Ceaplițki, care a murit în mizerie după ce şi-a tocat milioanele, pierduse o dată, în tinerețe, vreo trei sute de mii, jucând cu Zorici, după câte mi-aduc aminte. Era disperat. Bunicii mele, care de altfel judeca foarte aspru poznele tinerilor, i se făcu milă de Ceaplițki. Îi dădu trei cărți, spunându-i să le pună una după alta, şi-i ceru cuvântul de onoare că după aceea nu va mai juca niciodată. Ceaplițki se duse la învingătorul său şi se aşeză la joc. Miză pe prima carte cincizeci de mii şi câştigă; dublă miza în joc, mai repetă o dată şi se achită de datorie, ba mai rămase şi în câştig... Ei, dar e timpul să ne culcăm; e şase fără un sfert.

Într-adevăr, se lumina de ziuă. Tinerii îşi goliră paharele şi plecară pe la casele lor.

II

— Il paraît que monsieur est decidément pour les suivantes.

— Que voulez-vous, madame? Elles sont plus fraîches![3]

Conversație de salon

Bătrâna contesă*** stătea în camera de toaletă, în fața oglinzii. Era înconjurată de trei fete. Una din ele ținea un borcănel cu farduri, alta o cutie cu ace de cap, a treia o scufie înaltă, cu panglici roşii ca focul. Contesa nu mai avea nici o veleitate de frumusețe, care de altfel se ofilise de mult, însă îşi păstrase toate obiceiurile din tinerețe, respectând cu strictețe moda celui de al optulea deceniu şi îmbrăcându-se tot atât de încet şi de tacticos ca şi cu şaizeci de ani în urmă.

La fereastră, lângă gherghef, stătea o domnişoară, pupila contesei.

— Bună ziua, *grand'maman*[4], spuse intrând un tânăr ofițer. *Bonjour, mademoiselle Lise*[5]. *Grand'maman,* vin la dumneata cu o rugăminte.

— Despre ce e vorba, *Paul?*

— Îngăduie-mi să-ți prezint pe unul din prietenii mei şi să-l aduc vineri la balul pe care îl dai.

— Adu-mi-l de-a dreptul la bal. Cu ocazia asta, mi-l şi prezinți. Ai fost ieri la ***?

— Bineînțeles! A fost foarte plăcut; am dansat până la cinci dimineața. Elețkaia era încântătoare!

— O, dragul meu! Ce-ai găsit la ea? S-o fi văzut pe bunica ei, prințesa Daria Petrovna!... Fiindcă veni vorba, o fi îmbătrânit mult?

— Dacă a îmbătrânit? răspunse Tomski distrat. A murit acum vreo şapte ani...

Domnişoara îşi ridică privirea şi-i făcu un semn. Tomski îşi aminti că bătrânei contese i se ascundea moartea celor de-o vârstă cu ea şi îşi muşcă buzele. Dar contesa primi vestea cu multă indiferență, deşi pentru ea era ceva nou.

---

[3] Se pare că domnul preferă cameristele — Ce să-i faci, coniță? Sunt mai proaspete (fr.).

[4] Bunică (fr.)

[5] Bună ziua, domnişoară Liza (fr.)

— A murit şi eu nici n-am ştiut. Am fost făcute în acelaşi timp doamne de onoare; când ne-am prezentat, împărăteasa...

Şi contesa îi povesti nepotului pentru a suta oară întâmplarea.

— Ei, *Paul,* spuse ea apoi. Acum ajută-mi să mă ridic. Lizanka, unde mi-e tabachera?

Şi contesa trecu împreună cu fetele după paravan, pentru a-şi termina toaleta. Tomski rămase cu domnişoara.

— Pe cine voiţi să prezentaţi? întrebă încet Lizaveta Ivanovna.

— Pe Narumov. Îl cunoaşteţi?

— Nu. E militar sau civil?

— Militar.

— Genist?

— Nu, cavalerist. Dar de ce-aţi crezut că e genist?

Domnişoara râse şi nu răspunse nimic.

— *Paul,* strigă contesa de după paravan. Trimite-mi un roman nou, însă te rog să nu fie din cele moderne.

— Cum asta, *grand'maman?!*

— Vreau să spun, un roman în care eroul să nu-şi sugrume nici tatăl, nici mama, şi în care să nu fie vorba de cadavre de înecaţi. Mi-e grozav de frică de înecaţi.

— Astfel de romane nu există în ziua de azi. Vrei poate unul rusesc?

— Există romane ruseşti?... Trimite-mi, dragă, trimite-mi!

— Iartă-mă, *grand'maman,* mă grăbesc... Iertaţi-mă, Lizaveta Ivanovna! Dar de ce-aţi crezut că Narumov e genist?

Şi Tomski ieşi din camera de toaletă.

Lizaveta Ivanovna rămase singură. Lăsă deoparte broderia şi începu să se uite pe fereastră. Îndată, pe cealaltă parte a străzii, de după colţ, se ivi un tânăr ofiţer. Obrajii fetei se îmbujorară. Se apucă din nou de lucru, plecându-şi capul până aproape de canava. În timpul acesta intră contesa, care sfârşise cu îmbrăcatul.

— Lizanka, porunceşte să pună caii la trăsură. Mergem să ne plimbăm.

Lizanka se ridică de la gherghef şi începu să-şi strângă lucrul.

— Ce e, măicuţă?! Ori eşti surdă?! strigă contesa. Spune să pună mai repede caii la trăsură.

— Îndată! răspunse încet domnişoara. Şi dădu fuga în antreu.

În cameră intră un servitor, aducând cărţile trimise contesei de prinţul Pavel Alexandrovici.

— Bine! Mulţumeşte-i, spuse contesa. Lizanka, Lizanka! Unde fugi?!

— Să mă îmbrac.

— Ai timp, măicuţă! Stai aici! Deschide primul volum. Citeşte tare...

Fata luă o carte şi-i citi câteva rânduri.

— Mai tare! Ce-i cu tine, fată dragă?! Ţi-ai pierdut glasul?!... Aşteaptă! Adu-mi scăunelul; mai aproape... Aşa!

Lizaveta Ivanovna îi mai citi două pagini. Contesa căscă.

— Lasă cartea! Ce prostii! Trimite-o înapoi prinţului Pavel şi spune-i că-i mulţumesc... Dar cu trăsura ce s-aude?

— Trăsura e gata, răspunse Lizaveta Ivanovna, aruncând o privire în stradă.

— Cum, şi nu eşti încă îmbrăcată? Totdeauna trebuie să te aştept! E enervant, drăguţo!

Liza dădu fuga în camera ei. Nu trecură nici două minute şi contesa începu să sune cât o ţineau puterile. Pe una din uşi intrară, în goană, cele trei fete, iar pe cealaltă, lacheul.

— De ce nu veniți când vă chem? rosti supărată contesa. Spuneți-i Lizavetei Ivanovna că o aştept.

Lizaveta Ivanovna intră îmbrăcată cu pardesiu şi cu pălărioară pe cap.

— În sfârşit! spuse contesa. Cum te-ai gătit! Pentru ce?... Pe cine vrei să cucereşti?... Cum e vremea? Mi se pare că e vânt.

— Nicidecum, luminăția-voastră! Vremea e liniştită, răspunse lacheul.

— Întotdeauna vorbiți aiurea! Deschideți fereastra! N-am spus eu? E vânt! Şi încă ce vânt rece! Să deshame! Lizanka, nu mai mergem. N-aveai de ce să te găteşti.

"Asta mi-i viața", gândi Lizaveta Ivanovna.

Într-adevăr, Lizaveta Ivanovna era o ființă foarte nenorocită. Amară e pâinea la străin şi grele sunt treptele scării altuia, a spus Dante, şi cine, dacă nu sărmana pupilă a bătrânei contese, putea cunoaşte mai bine amărăciunea de a fi la cheremul altuia? De bună seamă contesa *** nu era rea la suflet, dar, ca orice femeie răsfățată, era despotică, era zgârcită şi de un egoism rece, ca toți oamenii bătrâni care au iubit în zilele lor şi sunt străini de cele de azi. Lua parte la toate zaiafeturile înaltei societăți, se târa pe la baluri, unde se aşeza într-un colț, sulemenită şi îmbrăcată după moda veche, ca un ornament grotesc şi nelipsit al sălii de bal; parcă supunându-se unui ritual, oaspeții se apropiau cu plecăciuni adânci, iar după aceea nimeni nu se mai ocupa de ea.

Primea la ea acasă tot oraşul, respecta o etichetă strictă şi nu recunoştea la chip pe nimeni. Numeroasa servitorime, îmbuibată şi încărunțită în antreuri şi în camerele slujnicelor, făcea ce o tăia capul şi o fura care mai de care pe. această bătrână cu un picior în groapă.

Lizaveta Ivanovna era martira casei. Ea turna ceaiul şi primea observații pentfu zahărul consumat în plus; citea romane cu glas tare şi era vinovată de toate greşelile autorului; o însoțea pe contesă la plimbare şi era răspunzătoare de starea timpului şi a caldarâmului. Avea fixată o leafă, care nu i se plătea niciodată în întregime; asta n-o împiedica pe contesă să-i pretindă să fie îmbrăcată la fel cu toată lumea, mai bine zis ca foarte puțini. În lume, juca rolul cel mai şters. Toți o cunoşteau, dar nimeni nu o observa; la baluri nu dansa decât atunci când nu era cine să facă *vis-à-vis*-ul, iar doamnele o luau de braț ori de câte ori trebuiau să se ducă la toaletă să-şi aranjeze câte ceva la găteli. Era mândră, suferea mult din cauza situației ei şi se uita împrejur, aşteptându-l plină de nerăbdare pe acela care avea s-o izbăvească; dar tinerii, calculați în înfumurarea lor fluşturatică, nu o socoteau demnă de atenția lor, cu toate că era de o sută de ori mai drăguță decât candidatele la măritiş îngâmfate şi reci, în jurul cărora roiau. De câte ori nu părăsea încetişor salonul luxos şi plictisitor şi se ducea să plângă în cămăruța-i sărăcăcioasă, unde se aflau nişte paravane tapetate, un scrin, o oglinjoară şi un pat vopsit, şi unde ardea slab o lumânare de seu într-un sfeşnic de aramă!

O dată — asta s-a întâmplat la două zile după seara descrisă la începutul acestei povestiri şi cu o săptămână înaintea scenei la care ne-am oprit — o dată, Lizaveta Ivanovna, aşezată la fereastră cu gherghelul şi privind din întâmplare pe stradă, zări un tânăr genist stând nemişcat, cu ochii țintă la fereastra ei. Ea lăsă capul în jos şi-şi văzu mai departe de lucru; când se uită iar în stradă, peste cinci minute, tânărul ofițer se găsea în acelaşi loc.

Neavând obiceiul să cocheteze cu ofițerii care treceau pe stradă, ea nu se mai uită pe fereastră şi cusu aproape două ore, fără să-şi ridice capul. Se servi prânzul. Ea se ridică, începu să-şi strângă gherghelul şi, uitându-se iar pe stradă, din întâmplare, îl văzu din nou pe ofițer. Lucrul i se păru

destul de ciudat. După masă veni iar la fereastră, stăpânită de nelinişte, dar ofiţerul nu mai era acolo — şi ea îl uită...

Cam la două zile după aceea, când ieşi cu contesa să se plimbe cu trăsura, îl văzu din nou. Era chiar lângă intrare şi-şi ascundea faţa în gulerul de biber. Pe sub chipiu nu i se vedeau decât ochii negri, scânteietori. Lizaveta Ivanovna se sperie, fără să ştie de ce, şi cuprinsă de o tulburare nelămurită se urcă în trăsură.

Cum se înapoie acasă, alergă la fereastră şi văzu că ofiţerul se afla în acelaşi loc, cu ochii aţintiţi asupra ei; ea se îndepărtă, chinuită de curiozitate şi tulburată de un sentiment cu totul nou.

De atunci, n-a trecut nici o zi fără ca tânărul să nu apară la o anumită oră sub ferestrele casei lor. Între el şi ea se stabiliră un fel de raporturi fără grai. Cum se aşeza la locul ei, la lucru, îi simţea apropierea; îşi ridica ochii şi se uita la el tot mai lung şi mai lung în fiece zi. Tânărul părea a-i fi recunoscător pentru asta. Ori de câte ori li se întâlneau privirile, ochii ei ageri, tinereşti, deosebeau o roşeaţă vie care-i acoperea obrajii palizi. Peste o săptămână ea îi zâmbi...

Când Tomski îi ceruse permisiunea contesei de a i-l prezenta pe prietenul său, inima bietei fete prinse să bată cu putere. Dar aflând că Narumov nu era genist, ci din garda călare, îi păru rău că, prin întrebarea-i îndrăzneaţă, îşi trădase taina faţă de uşuraticul Tomski.

Hermann era fiul unui neamţ rusificat, care îi lăsase un mic capital. Fiind ferm convins de necesitatea de a-şi consolida independenţa, el nu se atingea nici măcar de dobânzi, şi trăia numai din soldă, nepermiţându-şi nici cea mai mică distracţie. În general, era ascuns şi ambiţios, şi camarazii lui aveau rar prilejul să-şi bată joc de exageratul lui spirit de economie. Avea pasiuni puternice şi o imaginaţie înflăcărată, dar tăria lui de caracter îl salvase de obişnuitele rătăciri ale tinereţii. Astfel, de pildă, având o fire de jucător, nu lua niciodată cărţile în mână, întrucât socotea că situaţia lui materială nu-i permitea (cum spunea el) *să sacrifice strictul necesar numai cu nădejdea de a dobândi un prisos,* ceea ce nu-l împiedica să-şi petreacă nopţi întregi la mesele de joc, urmărind cu patimă întorsăturile variate ale jocului.

Povestea cu cele trei cărţi avu o puternică înrâurire asupra închipuirii lui şi nu-i mai ieşi din cap toată noaptea. "Ce-ar fi, gândea el a doua zi seara, hoinărind prin Petersburg, ce-ar fi dacă bătrâna contesă mi-ar încredinţa taina, sau dacă mi-ar spune care sunt cele trei cărţi sigure! De ce nu mi-aş încerca norocul? Să-i fiu prezentat, să-i câştig încrederea — fie chiar de-ar trebui să-i devin amant — dar toate astea cer timp, iar ea are optzeci şi şapte de ani, poate să moară peste o săptămână sau chiar peste două zile!... Şi-apoi toată povestea asta... O poţi crede oare?... Nu! Chibzuiala, cumpătarea şi dragostea de muncă, iată cele trei cărţi sigure ale mele, iată ce-mi va întrei, va înmulţi de şapte ori capitalul şi îmi va aduce liniştea şi independenţa!"

În timp ce gândea aşa, se trezi pe una din principalele străzi ale Petersburgului, în faţa unei case, cu arhitectură veche. Strada era plină de echipaje, şi trăsurile soseau una după alta în faţa intrării luminate. Din ele coborau când piciorul zvelt al vreunei tinere frumuseţi, când botforul zăngănitor sau ciorapul vărgat şi pantoful diplomatic. Pe lângă portarul impozant se perindau şu-bele şi pelerinele. Hermann se opri.

— A cui e casa asta? întrebă el pe gardianul din colţ.

— A contesei *** îi răspunse gardianul.

Hermann tresări. Uimitoarea poveste îi reveni în minte. Începu să se învârtească în jurul casei, gândindu-se la stăpână şi la darul ei miraculos. Se întoarse târziu în modestu-i colţişor; nu putu să adoarmă mult timp şi,

când somnul îl cuprinse, i se arătară cărțile de joc, masa verde, teancul de bancnote şi mormane de cervoneți.

Părea că pune carte după carte, dubla hotărât miza şi câştiga într-una; aduna grămezi de aur şi vâra bancnotele în buzunar. Se trezi târziu şi oftă, văzând că-şi pierduse fantastica bogăție; plecă să cutreiere din nou oraşul şi se pomeni din nou în fața casei contesei. Parcă îl atrăgea într-acolo o putere misterioasă. Se opri şi începu să se uite la ferestre. La una din ferestre, văzu un cap încadrat de un păr negru, aplecat, poate, asupra vreunei cărți sau asupra lucrului de mână. Căpşorul se ridică. Hermann văzu o fetişoară proaspătă şi nişte ochi negri. Clipa asta îi hotărî soarta.

III

Vous m'ecrivez, mon ange, des lettres de quatre pages,
plus vite que je ne puis les lire.[6]

Din scrisori

Lizaveta Ivanovna nici nu apucă bine să-şi scoată pardesiul şi pălăria, când contesa trimise să o cheme şi ordonă să se tragă din nou trăsura. Se urcară în ea. În timp ce doi lachei o ridicau pe bătrână de subțiori şi o băgau pe uşa trăsurii, Lizaveta Ivanovna îşi văzu iar genistul, chiar lângă roată. El o apucă de mână şi apoi dispăru, înainte ca ea să-şi revină din spaimă. În mână îi rămase o scrisoare. Ea o ascunse în mănuşă, şi tot drumul nu văzu şi nu auzi nimic. În timpul plimbării, contesa avea obiceiul să pună întrebări la tot pasul: "Cine era persoana cu care ne-am întâlnit? Cum se numeşte podul acesta? Ce scrie pe firma de colo?" în ziua aceea Lizaveta Ivanovna răspundea la întâmplare şi de multe ori n-o nimerea, încât contesa se supără.

— Ce se întâmplă cu tine, maică?! Te-a apucat catelepsia? Ori nu mă auzi, ori nu mă înțelegi? Slavă Domnului, nu vorbesc pocit şi nici nu mi-am pierdut mințile!

Lizaveta Ivanovna nici n-o asculta. Cum se înapoie acasă alergă în camera ei şi scoase scrisoarea din mănuşă; plicul nu era lipit. Citi scrisoarea. Era o declarație de dragoste, scrisă delicat, respectuos şi luată cuvânt cu cuvânt dintr-un roman nemțesc. Dar Lizaveta Ivanovna nu ştia nemțeşte şi fu foarte încântată.

Totuşi, scrisoarea primită o nelinişti mult. Pentru prima dată intra în legături strânse, în cea mai deplină taină, cu un tânăr, îndrăzneala lui o înspăimânta. Ea se învinovățea de o purtare necugetată şi nu ştia ce să facă. Să nu mai stea la fereastră? Să domolească printr-o totală nepăsare dorința tânărului ofițer de a o mai urmări? Să-i înapoieze scrisoarea? Să-i răspundă rece şi hotărât? Nu avea cu cine se sfătui, nu avea prietene, n-avea pe nimeni s-o îndrume. Se hotărî să răspundă.

Se aşeză la măsuța de scris, luă pana şi căzu pe gânduri. Îşi începu scrisoarea de câteva ori, însă o rupse, găsind vorbele când prea blânde, când prea aspre. În sfârşit, reuşi să scrie câteva rânduri de care rămase mulțumită.

"Sunt convinsă, scria ea, că aveți intenții oneste, că nu ați vrut să mă jigniți printr-un gest necugetat; dar cunoştința noastră n-ar fi trebuit să

---

[6] Îmi scrii, îngerul meu, scrisori de câte patru pagini, mai repede decât le pot citi (fr.)

înceapă aşa. Vă înapoiez scrisoarea şi sper ca pe viitor nu voi mai avea motive de a mă plânge de o lipsă de respect nemeritat."

A doua zi, cum văzu că trece Hermann, Lizaveta Ivanovna se ridică de la gherghef, ieşi din sală, deschise ferestruica şi aruncă scrisoarea în stradă, contând pe îndemânarea tânărului ofiţer. Hermann se repezi, ridică scrisoarea şi intră într-o cofetărie. Rupse pecetea şi îşi găsi scrisoarea şi răspunsul Lizavetei Ivanovna. Era tocmai ce aştepta şi se întoarse acasă foarte preocupat de intrigă.

La trei zile după asta, o mamzelă tinerică, cu ochi jucăuşi, îi aduse Lizavetei Ivanovna un bileţel de la casa de mode.

Ea îl deschise cu nelinişte, prevăzând o cerere de bani; când colo, recunoscu scrisul lui Hermann.

— Te-ai înşelat, drăguţă. Acest bileţel nu mi-e adresat mie.

— Ba chiar dumneavoastră, răspunse fata cu îndrăzneală, zâmbind viclean. Vă rog să-l citiţi!

Lizaveta Ivanovna parcurse repede bileţelul. Hermann îi cerea o întâlnire.

— Nu se poate! spuse Lizaveta Ivanovna, speriindu-se şi de grăbita cerere, şi de mijlocul întrebuinţat de el. De bună seamă, scrisoarea asta nu mi-e adresată mie!

Şi o rupse în mii de bucăţele.

— Dacă nu v-a fost adresată dumneavoastră, de ce aţi rupt-o? făcu mamzela. I-aş fi dat-o înapoi celui care v-a trimis-o.

— Te rog, drăguţă, spuse Lizaveta Ivanovna, roşind de observaţia făcută, pe viitor să nu-mi mai aduci bilete. Iar celui care te-a trimis te rog să-i spui că ar trebui să-i fie ruşine...

Dar Hermann nu se dădu bătut. Lizaveta Ivanovna primea zilnic scrisori de la el, fie pe o cale, fie pe alta. Acestea nu mai erau traduse din romanele nemţeşti. Hermann le scria inspirat de pasiune şi vorbea cu o limbă ce-i era proprie; ele oglindeau atât dorinţa lui nestrămutată, cât şi clocotul imaginaţiei lui năvalnice. Lizaveta Ivanovna nu se mai gândea să le trimită înapoi; se îmbăta cu ele. Începu să răspundă, şi astfel scrisorile ei deveniră tot mai lungi şi mai pline de gingăşie. În sfârşit, ea îi aruncă pe fereastră următoarea scrisoare:

*"Astăzi e bal la ambasadorul ***. Contesa va fi acolo. Vom sta până la orele două. Iată ocazia de a mă vedea singură. Îndată ce contesa va pleca, oamenii ei se vor împrăştia, desigur; la uşă va rămâne portarul, dar şi el se duce de obicei în camera lui.*

Veniţi la ora unsprezece şi jumătate... Urcaţi direct pe scară. Dacă întâlniţi în antreu pe cineva, întrebaţi dacă e acasă contesa. Vi se va spune că nu, şi atunci nu vă mai rămâne nimic de făcut. Va trebui să vă întoarceţi. Dar probabil că nu veţi întâlni pe nimeni. Fetele stau la ele, toate într-o singură cameră. Din antreu, treceţi la stânga şi mergeţi tot înainte, până la dormitorul contesei. În dormitor, după paravan, veţi vedea două uşi mici: cea din dreapta dă în cabinet, unde contesa nu intră niciodată; cea din stânga dă pe coridor; aici veţi găsi o scăriţă în spirală care duce la camera mea."

Hermann fremăta ca un tigru, aşteptând ora indicată. La ora zece se şi afla în faţa casei. Era un timp îngrozitor; vântul vâjâia şi o zăpadă umedă cădea cu fulgi mari; felinarele luminau palid; străzile erau pustii. Rar se vedea câte un birjar cu mârţoaga lui, pândind vreun muşteriu întârziat. Hermann era numai în tunică, dar nu simţea nici vântul, nici zăpada. În sfârşit, careta contesei trase la scară. Hermann văzu cum lacheii o scoteau

de braț pe bătrâna gârbovă, înfofolită într-o şubă de sobol; în urmă, într-o pelerină subțire, cu capul împodobit de flori proaspete, apăru şi pupila ei. Uşița se închise cu un sunet sec. Careta porni greoi pe zăpada afânată. Portarul închise uşa. Lumina de la ferestre se stinse.

Hermann începu să se plimbe pe lângă casa pustie; se apropie de felinar, se uită la ceas; era unsprezece şi douăzeci. Rămase sub felinar, cu ochii ațintiți pe arătătorul ceasului, aşteptând minutele următoare. Apoi, la unsprezece şi jumătate, păşi pe peronul casei şi pătrunse în antreul puternic luminat. Portarul lipsea. Hermann urcă scara în fugă, deschise uşa din antreu şi văzu un servitor dormind sub lampă, pe nişte fotolii străvechi şi murdare.

Trecu pe lângă el călcând uşor, dar hotărât. În sală şi în salon era întuneric. Lampa din antreu arunca o lumină slabă. Hermann intră în dormitor. În fața ungherului plin de icoane vechi, pâlpâia o candelă de aur. Într-o simetrie monotonă, lângă pereții îmbrăcați cu tapete chinezeşti, se înşirau fotolii cu stofa decolorată, divane cu poleiala scorojită şi perne de puf. Pe pereți atârnau două portrete pictate la Paris de *madame* Lebrun[7]. Unul din ele înfățişa un bărbat de vreo patruzeci de ani, rumen la obraz şi gras, îmbrăcat într-o haină de un verde deschis şi cu o stea pe piept; altul înfățişa o tânără femeie de o frumusețe rară, cu un nas acvilin şi cu un trandafir în păru-i pudrat, lins pe tâmple. În toate colțurile erau răspândiți ciobănaşi de porțelan, ceasuri de masă, creație a minunatului Leroy, cutioare, rulete, evantaie şi felurite alte nimicuri pentru doamne, născocite spre sfârşitul veacului trecut, o dată cu balonul lui Montgolfier şi cu magnetismul lui Mesmer. Hermann trecu după paravan. Văzu un pat mic de fier, apoi, în dreapta, uşa care dădea în cabinet, şi cea din stânga, care da în coridor. O descuie, văzu scărița îngustă în spirală care ducea la camera sărmanei pupile... Dar se înapoie şi intră în cabinetul întunecat.

Timpul trecea încet. Era linişte peste tot. Când ceasul din salon bătu douăsprezece îi răspunseră, unul după altul, ceasurile din toate camerele, apoi totul amuți din nou. Hermann stătea rezemat de soba rece. Era neliniştit; inima îi bătea regulat, ca a omului hotărât la ceva primejdios, dar necesar. Ceasurile anunțară ora unu, apoi două, şi în depărtare se auzi zgomotul caretei. O emoție nestăpânită îl cuprinse. Careta se apropie şi se opri.

Auzi zgomotul scăriței lăsate în jos. În casă începu forfota, oamenii alergau, se auzeau glasuri şi se aprinse lumina. Trei cameriste bătrâne intrară în fugă în dormitor; mai mult moartă decât vie, contesa sosi şi se lăsă într-un fotoliu voltairian. Hermann se uită prin deschizătură. Lizaveta Ivanovna trecu pe lângă dânsul. El îi auzi paşii repezi pe treptele scării. Ceva ca un fel de remuşcare se trezi în inima lui, apoi ațipi din nou. Şi el rămase ca de piatră.

Contesa începu să se dezbrace înaintea oglinzii. Îi scoaseră boneta împodobită cu trandafiri, îi scoaseră peruca pudrată de pe capul cărunt şi tuns. Acele de păr se risipiră în jurul ei ca o ploaie. Rochia galbenă, brodată cu argint, îi căzu la picioarele umflate. Hermann fu martorul tainelor respingătoare ale toaletei ei. În sfârşit, contesa rămase într-o bluză şi într-o bonetă de noapte; în această îmbrăcăminte mai apropiată de bătrânețea ei, părea mai puțin îngrozitoare şi mai puțin hidoasă.

Ca toți oamenii bătrâni, ea suferea de insomnie. O dată dezbrăcată, se aşeză lângă fereastră în fotoliul voltairian şi expedie servitoarele. Lumânările fură scoase, şi odaia rămase luminată numai de candelă. Contesa şedea în fotoliu, galbenă la chip, îşi mişca buzele lăsate în jos,

---

[7] Madame Vigée-Lebrun (1755-l842) — portretistă şi peisagistă

legănându-se când într-o parte, când într-alta. În ochii tulburi nu i se oglindea nici un gând, încât, dacă te uitai la ea, puteai crede că înspăimântătoarea bătrână nu se legăna aşa din voia ei, ci sub un tainic impuls galvanic.

Dar fața moartă se schimbă dintr-o dată. Buzele nu i se mai mişcau, ochii i se înviorară. In fața ei sta un bărbat necunoscut.

— Nu vă speriați, pentru numele lui Dumnezeu, nu vă fie teamă! spuse el încet, dar limpede. N-am de gând să vă fac nici un rău. Am venit să vă implor să-mi faceți un bine.

Bătrâna îl privea în tăcere şi părea că nu-l aude. Hermann îşi închipui că e surdă. Se aplecă la urechea ei şi-şi repetă spusele. Bătrâna tăcea într-una. Hermann continuă:

— Dumneavoastră îmi puteți face viața fericită, şi asta fără să vă coste nimic. Ştiu că puteți ghici trei cărți la rând...

Hermann se opri. Contesa părea că, în sfârşit, a înțeles ce i se cere. Se părea că-şi caută cuvintele pentru a răspunde.

— A fost o glumă, spuse ea în sfârşit. Vă jur că a fost o glumă!

— Cu astfel de lucruri nu se glumeşte, i-o tăie Hermann supărat. Aduceți-vă aminte de Ceaplițki, pe care l-ați ajutat să-şi scoată ceea ce pierduse la joc.

După cum se vedea, contesa se tulburase. Trăsăturile ei trădau o puternică frământare sufletească, dar ea recăzu repede în nesimțirea de mai înainte.

— Îmi puteți spune care sunt cele trei cărți sigure?

Contesa tăcea.

— Pentru cine păstrați această taină? continuă Hermann. Pentru nepoți? Ei sunt bogați şi fără asta; nici nu cunosc valoarea banului. Cele trei cărți ale dumneavoastră nu vor fi de nici un folos unui risipitor. Cel ce nu ştie să păstreze moştenirea părintească, tot în mizerie va muri, cu toate puterile demonice. Eu nu sunt risipitor; cunosc valoarea banilor. Voi şti să folosesc cele trei cărți ale dumneavoastră. Ei!...

Hermann tăcu, aşteptând plin de nerăbdare răspunsul. Contesa nu scotea nici o vorbă. El căzu în genunchi în fața ei.

— Dacă inima dumneavoastră a cunoscut vreodată sentimentul iubirii, dacă vă mai reamintiți de extazul ce vi-l dădea, dacă măcar o dată ați zâmbit la naşterea unuia dintre fiii dumneavoastră, dacă ceva omenesc a bătut cândva în pieptul dumneavoastră, vă implor, fac apel la sentimentele dumneavoastră de soție, de iubită şi de mamă, la tot ce e mai sfânt în viață, nu-mi refuzați rugămintea! Dezvăluiți-mi taina! Ce preț are ea pentru dumneavoastră?... Poate că e legată de-un păcat cumplit, care să ducă la pierderea fericirii veşnice, poate că e legată de o înțelegere cu diavolul... Gândiți-vă: sunteți bătrână, nu mai aveți mult de trăit; sunt gata să iau păcatul dumneavoastră asupra sufletului meu. Dar împărtăşiți-mi taina! Gândiți-vă că în mâinile dumneavoastră se află fericirea unui om, că nu numai eu, ci şi copiii, nepoții şi strănepoții mei vă vor binecuvânta amintirea şi o vor cinsti ca pe ceva sfânt...

Bătrâna nu răspunse nici un cuvânt.

Hermann se sculă în picioare.

— Zgripțuroaică bătrână! rosti el scrâşnind. Dacă e aşa, am să te silesc să răspunzi...

La aceste cuvinte, scoase din buzunar un pistol.

Văzând aceasta, contesa se tulbură din nou, puternic. Clătină din cap, ridică mâna, ca şi cum ar fi vrut să se apere de împuşcătură... apoi lunecă... şi rămase nemişcată.

— Terminați cu copilăriile, spuse Hermann, apucându-i mâna. Vă întreb pentru ultima oară: vreți să-mi spuneți care sunt cele trei cărți sau nu?

Contesa nu răspunse. Hermann îşi dădu seama că murise.

IV

7 mai 18**

Homme sans moeurs et sans religion![8]

Din scrisori

Gătită încă în rochie de bal, Lizaveta Ivanovna şedea în camera ei, adâncită în gânduri. Cum sosise acasă, se şi grăbise să expedieze servitoarea somnoroasă, care-şi oferea serviciile în silă. Lizaveta îi spuse că se va dezbrăca singură şi intră în camera ei, tulburată, cu inima bătând, dorind ba să-l găsească acolo pe Hermann, ba să nu-l găsească. De la prima vedere văzu că nu-i acolo şi mulțumi soartei pentru că le zădărnicise întâlnirea. Se aşeză fără să se dezbrace şi începu să se gândească la toate împrejurările care o duseseră atât de departe, în aşa de scurt timp. Nu trecuseră nici trei săptămâni de când îl văzuse pentru prima dată pe fereastră, şi iată că se şi aflau în corespondență, iar el reuşise să obțină o întâlnire nocturnă! Îi cunoştea numele numai din câteva scrisori iscălite de el. Nu vorbise niciodată cu el, nu-i auzise glasul şi nu auzise niciodată vorbindu-se despre dânsul... până în seara aceea. Ciudat lucru: în seara aceea, la bal, Tomski, fiind bosumflat pentru că tânăra prințesă Polina *** nu flirta cu el, ca de obicei, se gândi să se răzbune, tratând-o cu indiferență; de aceea o chemă pe Lizaveta Ivanovna şi dansă cu ea o mazurcă interminabilă. Tot timpul glumi asupra preferinței ei pentru ofițerii de geniu şi o încredința că ştie mai multe decât ar putea bănui ea; iar unele din glumele lui se potriveau atât de bine, încât Lizaveta Ivanovna crezu decâteva ori că îi cunoaşte taina.

— De la cine ştii toate aceste lucruri? îl întrebase ea râzând.

Tomski răspunse:

— De la prietenul unei persoane pe care o cunoaşteți, un om deosebit!

— Şi cine e acel om deosebit?

— Îl cheamă Hermann.

Lizaveta Ivanovna nu răspunse nimic, dar simți cum îi îngheață mâinile şi picioarele.

— Acest Hermann, continuă Tomski, e o figură cu totul romantică: are profilul lui Napoleon şi sufletul lui Mefisto. Cred că asupra conştiinței lui apasă cel puțin trei crime. Dar de ce te-ai făcut aşa de albă?

— Mă doare capul... Şi ce îți spunea acest Hermann sau cum îi zice...

— E foarte nemulțumit de prietenul lui. Spune că, dacă ar fi fost în locul lui, ar fi procedat cu totul altfel... Eu presupun că însuşi Hermann a pus ochii pe dumneata; oricum, el ascultă vorbele de îndrăgostit ale prietenului lui cu foarte puțină plăcere...

— Dar unde m-a văzut?

— Dumnezeu ştie unde, poate la biserică, poate la plimbare!... Poate chiar în odaia dumitale, în timp ce dormeai; de la el te poți aştepta la orice...

---

[8] Om fără principii morale şi fără nimic sfânt (fr.)

Între timp, trei doamne se apropiară de ei cu întrebările — *oubli ou regret*[9]*?* — şi le întrerupseră convorbirea, devenită chinuitor de interesantă pentru Lizaveta Ivanovna.

Tomski o alese chiar pe prinţesa ***. Ea reuşi să se explice cu el, făcând un tur în plus şi învârtindu-se încă o dată în faţa scaunului ei. Când se întoarse la loc, Tomski nu se mai gândea nici la Hermann, nici la Lizaveta Ivanovna.. Ea ar fi vrut grozav să reînnoiască convorbirea întreruptă, dar mazurca se terminase şi peste puţin bătrâna contesă plecă acasă.

Cuvintele lui Tomski nu erau nimic altceva decât o flecăreală în timpul mazurcii, dar ele se înfipseră adânc în sufletul tinerei visătoare.

Portretul lui Hermann, schiţat de Tomski, semăna leit cu cel din închipuirea ei şi, datorită lecturilor noilor romane, acest personaj banal o şi speria, dar îi şi încânta imaginaţia. Ea şedea acum pe scaun, cu braţele goale încrucişate; îşi ţinea capul, încă împodobit cu flori, aplecat pe pieptul descoperit. Deodată uşa se deschise şi Hermann intră. Ea se sperie...

— Unde ai fost până acum?! îl întrebă speriată, în şoaptă.

— În dormitorul bătrânei contese, îi răspunse el. Vin acum de la ea. A murit.

— Doamne, Dumnezeule! Ce spui?!

— Şi mi se pare că eu i-am pricinuit moartea.

Lizaveta Ivanovna îi aruncă o privire şi în gând îi răsunară cuvintele lui Tomski: "... asupra conştiinţei lui apasă cel puţin trei crime". Hermann se aşeză pe fereastră, lângă ea, şi-i povesti totul.

Lizaveta Ivanovna îl ascultă până la capăt, îngrozită. Aşadar, scrisorile pasionate, rugăminţile înflăcărate, urmărirea îndrăzneaţă şi îndărătnică nu erau dragoste! Banii — iată la ce jinduia sufletul lui Hermann! Nu ea îi putea potoli dorinţele, nu ea îl putea face fericit! Sărmana pupilă nu era nimic altceva decât o unealtă oarbă a acestui tâlhar, a acestui ucigaş al bătrânei ei binefăcătoare!... Plângea amar în căinţa ei târzie şi chinuitoare. Hermann se uita la ea tăcut; şi inima lui era sfâşiată, dar nici lacrimile sărmanei fete, nici priveliştea înduioşătoare a durerii ei nu-i răscoleau sufletul împietrit... Nu simţea nici o remuşcare pentru moartea bătrânei. Îl îngrozea un singur lucru: pierderea pentru totdeauna a tainei prin care s-ar fi putut îmbogăţi.

— Eşti un monstru, rosti în sfârşit Lizaveta Ivanovna.

— Nu i-am dorit moartea, răspunse Hermann; pistolul meu nu e încărcat.

Amândoi tăcură.

Se făcu ziuă. Când Lizaveta Ivanovna suflă în lumânarea care era pe sfârşite, în cămăruţă rămase o lumină palidă. Ea îşi şterse ochii plânşi şi se uită la Hermann, care şedea pe pervazul ferestrei, cu braţele încrucişate şi încruntat. Aşa, semăna uimitor cu portretul lui Napoleon. Asemănarea o surprinse.

— Cum ai să ieşi din casă? îl întrebă ea în sfârşit. M-am gândit să te conduc pe o scară secretă, dar trebuie să trecem neapărat pe lângă dormitor. Mi-e frică.

— Spune-mi doar cum să găsesc scara secretă şi mă duc singur.

Lizaveta Ivanovna se ridică, scoase o cheie din comodă şi i-o dădu, lămurindu-l pe unde avea de mers. Hermann îi strânse mâna, o mână rece, care nu-i răspunse, o sărută pe creştetul aplecat şi ieşi.

Coborî pe scara întortocheată şi intră din nou în dormitorul contesei. Moarta sta împietrită, iar faţa ei arăta o pace adâncă. Hermann se opri în

[9] Uitare sau regret (fr.)

fața ei, o privi lung, vrând parcă să se convingă de groaznica realitate. În sfârşit, intră în cabinet, pipăi tapetul, găsi uşa şi începu să coboare scara întunecoasă, tulburat de sentimente stranii. Poate că acum şaizeci de ani, pe aceeaşi scară, la aceeaşi oră, se gândea el, s-a strecurat în acelaşi dormitor un tânăr norocos, în haină brodată, pieptănat *à l'oiseau royal*[10], apăsându-şi pe inimă tricornul; acum tânărul acela era de mult în mormânt, iar inima bătrânei lui amante încetase să bată astăzi...

Hermann găsi uşa de sub scară, o descuie cu aceeaşi cheie şi ajunse într-un coridor prin care ieşi direct în stradă.

V

Astă-noapte s-a arătat defuncta baronesă von V***.
Era îmbrăcată toată în alb şi mi-a spus:
"Bună ziua, domnule consilier!"
Swedenborg

A treia zi după noaptea aceea fatală, la ora nouă dimineața, Hermann se îndreptă spre mănăstirea ***, unde urma să se slujească prohodul decedatei contese. Nu simțea nici o remuşcare, totuşi nu-şi putea înăbuşi glasul conştiinței, care îi spunea întruna: "Tu eşti ucigaşul bătrânei!" Prea puțin credincios cu adevărat, era stăpânit de o mulțime de superstiții. Credea că moarta ar putea avea asupra vieții lui o influență nefastă, de aceea se hotărî să se ducă la înmormântare, spre a se ruga să-l ierte.

Biserica era plină. Hermann abia putu trece prin mulțime. Sicriul era aşezat pe un catafalc bogat, sub un baldachin de catifea. Moarta avea mâinile încrucişate pe piept, o scufie de dantelă pe cap şi era îmbrăcată într-o rochie albă de atlaz. Ai casei înconjurau sicriul: slugile, în haine negre cu eşarfe cu blazon pe umăr şi cu lumânări în mâini; rudele în doliu mare — copiii, nepoții şi strănepoții. Nimeni nu plângea; lacrimile ar fi fost *une affectation*[11]. Contesa era atât de bătrână, încât moartea ei nu putea surprinde pe nimeni, iar rudele o priveau de mult ca pe o ființă ce şi-a încheiat viața.

Un tânăr arhiereu ținu discursul funebru. În cuvinte simple şi mişcătoare el arătă paşnica adormire a drept-credincioasei, ai cărei ani îndelungați au fost o liniştită şi smerită pregătire pentru creştinescul sfârşit. "Pe ea, care veghea în gânduri cucernice şi în aşteptarea mirelui de la miezul nopții, a luat-o îngerul morții!" Slujba se desfăşura într-o tristețe pioasă. Iată, în primul rând, se apropiară să-şi ia rămas bun de la moartă rudele. Apoi urmară numeroşii ei cunoscuți, veniți să se închine în fața trupului aceleia care cu mult înainte se desfătase alături de ei în petreceri deşarte; apoi veni rândul oamenilor de casă; în sfârşit, se apropie de ea o cămărăşiță bătrână, de aceeaşi vârstă cu defuncta. Două fete tinere o țineau de braț. Nu se putea apleca până la pământ; doar ea vărsă câteva lacrămi, sărutând mâna rece a stăpânei. Îndată după ea, Hermann se hotărî să se apropie de sicriu. Se aplecă până la pământ şi stătu aşa câteva clipe, pe lespezile reci, acoperite de cetină. În sfârşit, se ridică, palid ca şi moarta, urcă pe treptele catafalcului şi se plecă asupra sicriului... În clipa aceea i se păru că moarta se uită la el batjocoritor şi-i face cu ochiul. Hermann se trase repede înapoi, călca în gol şi se prăvăli la pământ. Fu ridicat îndată. În aceeaşi clipă leşină şi Lizaveta Ivanovna şi fu scoasă în pridvor. Întâmplarea asta tulbură pentru câteva clipe solemnitatea tristei

---

[10] Pasăre regală (cocostârc) (fr.).
[11] O prefăcătorie (fr.)

ceremonii. Printre cei de faţă se auzi o rumoare surdă, iar un şambelan uscăţiv, rudă apropiată a defunctei, şopti la urechea englezului de lângă el că tânărul ofiţer era fiul nelegitim al moartei; la care englezul răspunse rece:

— Oh?!

Hermann fu peste măsură de tulburat toată ziua. Luă masa la un birt retras şi bău foarte mult, împotriva obiceiului lui, nădăjduind că-şi va înăbuşi tulburarea. Dar vinul îi înfierbântă şi mai tare închipuirea. Cum se întoarse acasă, se aruncă pe pat, fără să se dezbrace, şi adormi adânc.

Când se trezi, era noapte. Luna îi lumina odaia. Se uită la ceas: era trei fără un sfert. Somnul îi trecuse; se aşeză pe pat şi începu să se gândească la înmormântarea bătrânei contese.

Pe când sta aşa, cineva din stradă i se uită pe fereastră în cameră şi se îndepărtă îndată. Hermann nu dădu nici o atenţie acestui fapt. Peste o clipă, auzi că cineva deschide uşa camerei din faţă. Îşi închipui că era ordonanţa lui, care venea beat, ca de obicei, dintr-o plimbare nocturnă. Dar auzi un mers necunoscut: cineva venea încet, târşindu-şi uşor pantofii. Uşa se deschise şi intră o femeie în rochie albă. Hermann crezu că era bătrâna lui doică şi se miră de ce vine la o astfel de oră. Dar femeia albă luneca şi se opri deodată drept în faţă; Hermann o recunoscu pe contesă!

— Am venit fără să vreau..., spuse ea cu glas hotărât. Dar mi s-a poruncit să-ţi îndeplinesc rugămintea. Trei, şapte şi asul îţi pot aduce câştig, una după alta, dar cu condiţia să nu joci decât o singură carte pe zi şi după aceea să nu mai joci toată viaţa. Te iert pentru moartea mea, cu condiţia să te căsătoreşti cu Lizaveta Ivanovna, pupila mea...

Spunând acestea, moarta se întoarse încet, se îndreptă către uşă şi pieri, târşindu-şi pantofii. Hermann auzi uşa din antreu închizându-se şi văzu iar pe cineva uitându-se pe fereastră.

Multă vreme Hermann nu-şi veni în fire. Apoi trecu în camera cealaltă. Ordonanţa lui dormea pe jos; Hermann reuşi cu greu să-l trezească. Era beat, ca de obicei; nu puteai afla nimic de la el. Uşa ce da în antreu era încuiată cu cheia. Hermann se înapoie în cameră, aprinse o lumânare şi-şi însemnă cele văzute.

VI

— *Attendez!*[12]

— Cum ai îndrăznit să-mi spui: *attendez?*

— Excelenţă, am spus: *attendez,* vă rog!

Două idei fixe nu pot exista laolaltă în mintea omului, aşa după cum două corpuri nu pot ocupa acelaşi loc în spaţiu, în acelaşi timp. Trei, şapte şi asul alungară repede chipul bătrânei moarte din închipuirea lui Hermann. Trei, şapte şi asul nu-i ieşeau din minte şi-i reveneau mereu pe buze. Când vedea o fată tânără, spunea: "Cât e de zveltă!... Un adevărat trei de cupă."

Dacă era întrebat cât e ceasul, răspundea: "Şapte fără cinci minute". Toţi bărbaţii burduhănoşi îi reaminteau de as. Trei, şapte şi asul îl însoţeau în somn, luând diferite înfăţişări. Trei înflorea în faţa lui ca o grandifloră învoaltă, şapte i se înfăţişa ca o poartă gotică, iar asul ca un păianjen imens. Toate gândurile îi erau contopite într-unul singur: să se folosească de taina care-l costase atât de scump. Începu să se gândească la demisie şi

---

[12] Aşteptaţi (fr.)

la o călătorie. Voia să smulgă Fortunei fermecate o comoară, în casele de joc de la Paris. Întâmplarea îl scuti însă de bătaie de cap.

La Moscova se înfiinţase o societate de jucători bogaţi, sub preşedinţia vestitului Cekalinski, care îşi petrecuse toată viaţa la cărţi şi se procopsise odinioară cu milioane, câştigând poliţe şi pierzând bani gheaţă. Experienţa lui îndelungată îi câştigară încrederea prietenilor; casa deschisă, bucătarul renumit, delicateţea şi veselia îi câştigă respectul publicului. Cum sosi la Petersburg, tineretul dădu năvală la el şi uită balurile de dragul cărţilor, preferând ispitele faraonului tentaţiilor amorului. Narumov îl duse acolo pe Hermann.

Trecură printr-un rând de camere somptuoase, pline de chelneri respectuoşi. Câţiva generali şi consilieri intimi jucau *whist.* Nişte tineri stăteau tolăniţi pe divanele îmbrăcate în damasc, mâncând îngheţată şi trăgând din pipe. În salon, la o masă lungă, lângă care se înghesuiau vreo douăzeci de jucători, şedea amfitrionul şi ţinea banca. Era un om de vreo şaizeci de ani, cu o înfăţişare din cele mai respectabile; capul îi era acoperit de păr argintiu, faţa plină şi proaspătă arăta bunătatea, ochii îi luceau, totdeauna înviorați de un zâmbet. Narumov i-l prezentă pe Hermann. Cekalinski îi strânse mâna prietenos, îl rugă să se simtă ca la el acasă şi continuă să ţină banca.

Partida se prelungea. Pe masă se aflau peste 30 de cărţi. Cekalinski se oprea după fiecare lansare, pentru a da răgaz jucătorilor, nota pierderile, asculta prevenitor dorinţele jucătorilor şi îndrepta, şi mai prevenitor, colţul vreunei cărţi îndoite de o mână distrată. În sfârşit, partida se termină. Cekalinski amestecă iar cărţile şi se pregătea să înceapă o partidă nouă.

— Permiteţi-mi să pun o carte, spuse Hermann, întinzând mâna pe după un domn gras care ponta şi el.

Cekalinski zâmbi şi înclină tăcut din cap, în semn de respectuoasă încuviinţare. Râzând, Narumov îl felicită pe Hermann că pusese capăt abţinerii sale îndelungate; îi dori un început norocos.

— Merg, spuse Hermann, scriind cu cretă miza deasupra cărţii lui de joc.

— Cât e, vă rog? întrebă cel ce ţinea banca, strângându-şi pleoapele. Mă iertaţi, dar nu văd bine…

— Patruzeci şi şapte de mii, răspunse Hermann.

La aceste cuvinte, toate capetele se întoarseră deodată şi toţi ochii se aţintiră asupra lui.

"A înnebunit!" gândi Narumov.

— Permiteţi-mi să vă atrag atenţia, spuse Cekalinski cu zâmbetul lui neschimbat, că jocul dumneavoastră e foarte tare. Aici n-a mizat încă nimeni mai mult de două sute şaptezeci şi cinci pe o singură carte.

— Ei, şi?! răspunse Hermann. Îmi bateţi cartea sau nu?

Cekalinski făcu o plecăciune, cu acelaşi aer de smerită încuviinţare.

— Vreau numai să vă fac cunoscut, spuse el, că, fiind onorat de încrederea prietenilor, nu pot ţine banca altfel decât pe bani gheaţă! Din partea mea sunt convins că e de-ajuns cuvântul dumneavoastră, dar, pentru regula jocului şi a socotelilor, vă rog să puneţi banii pe carte.

Hermann scoase din buzunar un bilet de bancă şi i-l întinse; Cekalinski îl privi fugitiv şi îl puse pe cartea lui Hermann. Apoi începu jocul. În dreapta căzu nouă, în stânga un trei.

— A câştigat! spuse Hermann arătându-şi cartea.

Printre jucători se stârni rumoare. Cekalinski se încruntă, dar zâmbetul îi reapăru îndată pe faţă.

— Îmi daţi voie să vă achit? îl întrebă el pe Hermann.

— Vă rog!

Cekalinski scoase din buzunar câteva bilete de bancă şi-i plăti îndată. Hermann îşi luă banii şi se îndepărtă de lângă masă. Narumov nu-şi putea reveni. Hermann bău un pahar de limonada şi se îndreptă spre casă.

În seara următoare veni din nou la Cekalinski. Amfitrionul ţinea banca. Hermann se apropie de masă; jucătorii îi făcură loc imediat. Cekalinski îl salută curtenitor.

Hermann aşteptă o nouă partidă, alese o carte, puse pe ea toate cele patruzeci şi şapte de mii, şi câştigul din seara trecută.

Cekalinski începu jocul. În dreapta căzu un valet, în stânga un şapte.

Hermann întoarse şaptele.

Toţi scoaseră strigăte de mirare. Cekalinski se tulbură vădit. Numără nouăzeci şi patru de mii şi i le întinse lui Hermann. Acesta le luă cu sânge rece şi se îndepărtă în aceeaşi clipă.

În seara următoare apăru din nou la masă. Îl aşteptau toţi. Generalii şi consilierii intimi îşi lăsară *whist*-ul, ca să vadă un joc atât de neobişnuit. Tinerii ofiţeri săriră de pe divane; chelnerii se strânseră în salon. Toţi făcură cerc în jurul lui Hermann. Ceilalţi jucători nu puseră cărţile, aşteptând cu nerăbdare să vadă cum va sfârşi el. Hermann stătea lângă masă, pregătindu-se să ponteze de unul singur împotriva palidului, dar mereu zâmbitorului Cekalinski. Fiecare îşi desfăcu pachetul de cărţi. Cekalinski făcea cărţile. Hermann tăie şi-şi acoperi cartea cu un teanc de bilete de bancă. Jocul aducea a duel. Se lăsă o tăcere adâncă.

Cekalinski începu jocul. Mâinile îi tremurau. În dreapta căzu o damă, în stânga — un as.

— A câştigat asul! spuse Hermann şi-şi întoarse cartea.

— Dama dumneavoastră a fost ucisă! adause Cekalinski blând.

Hermann se cutremură; într-adevăr, în loc de as, în faţă avea dama de pică. Nu-şi credea ochilor, nu înţelegea cum de putuse să greşească.

În clipa aceea, i se păru că dama de pică îi face cu ochiul şi-i zâmbeşte sarcastic; asemănarea extraordinară îl uimi...

— Bătrâna! strigă el îngrozit.

Cekalinski îşi trase spre el biletele pierdute de Hermann. Acesta stătea nemişcat. Când se depărta de masă, se porni un murmur puternic.

— Frumos a mai pontat! spuneau jucătorii.

Cekalinski făcea din nou cărţile. Jocul îşi urma cursul.

EPILOG

Hermann a înnebunit. Acum se află la spitalul Obuhov, în salonul nr. 17, şi nu răspunde la nici o întrebare; bolboroseşte doar, cu o repeziciune uimitoare:

— Trei, şapte, asul! Trei, şapte, dama!...

Lizaveta Ivanovna s-a căsătorit cu un tânăr foarte cumsecade, care are pe undeva un serviciu şi o avere considerabilă. E fiul fostului administrator al bătrânei contese. Lizaveta Ivanovna creşte o rudă săracă.

Tomski a fost avansat rotmistru şi se căsătoreşte cu prinţesa Polina.
